

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих науковців**

Харків, 2016

Список використаних джерел

1. Клейберг Ю. А. Духовні потреби дітей України. Монографія / Ю. А. Клейберг. – К., 2003. – 342 с.
2. Соціальна педагогіка : підручник / [ред. професора Капської А.Й.]. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 367 с.
3. Казакова Е. Л. Проектирование образовательных программ : методические материалы / Е. Л. Казакова.—Спб., 1994. – 280 с.
4. Караман О. Педагогічні методи в соціальній роботі / О. Караман // Соціальна педагогіка: теорія і практика. - 2005. - №2. – С. 26.
5. Красильников Ю. Д. Методика социально–культурного проектирования / Ю. Д. Красильников. – М.: «Учеб. пособие», 1992. – 370 с.
6. Мосалев Б. Г. Досуг : методология и методика социологических исследований : учебное пособие / Б. Г. Мосалев. – М., 1995. – 96 с.
7. Новые ценности образования : тезаурус для учителей школьных психологов / [под ред. Н. Б. Крыловой]. - К. : Кондор, 1995. – 328 с.

Павленко О. В. *Особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики ризикової поведінки підлітків засобами дозвіллєвої діяльності.*

У статті розглянуто особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі до профілактики ризикової поведінки підлітків засобами дозвіллєвої діяльності. Розкрито виховний потенціал дозвіллєвої діяльності у профілактичній роботі.

Ключові слова: підготовка соціальних педагогів, ризикова поведінка, дозвіллєва діяльність, профілактика, засоби.

Pavlenko O. V. *Peculiarities of training future social pedagogues for the prevention of risky behavior of teenagers by means of leisure activities.*

The peculiarities of training future social pedagogues for the prevention of risky behavior of teenagers by means of leisure activities are defined. The educational potential of leisure activities in preventive work is determined.

Keywords: training social pedagogue, risky behavior, leisure activity, preventive measures, means.

УДК 378.147:37.013.42

Панченко Г.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, яких зазнало українське суспільство в останні десятиріччя, призвели до погіршення соціально-економічного стану сімей, поширення безробіття, руйнування

суспільних цінностей, поширення в молодіжному середовищі тютюнопаління, вживання алкогольних та наркотичних речовин, проявів жорстокості, агресивності, байдужості, співчуття.

Сьогодні, коли в Україні здійснюються багатопланові пошуки шляхів модернізації системи профілактичної роботи серед учнів старшої школи, визначаються засоби покращення її функціонування, об'єктивно стає проблема в розробці нетрадиційних підходів до визначення змісту, форм і методів організації правовиховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням специфіки їх діяльності. В. Голіна визначає, що ці проблеми привертають пильну увагу з боку соціальних педагогів, у «середовищі яких склалася виняткова ситуація: з одного боку є розуміння важливості профілактичної роботи, а з іншого – їх турбує власна неготовність до її проведення» [3, с. 43].

Аналіз останніх публікацій. Протягом останніх років напрацьована значна кількість досліджень, які розкривають окремі аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи серед учнів старшої школи. Так, особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з різними категоріями клієнтів розкриваються в працях І. Зверевої, Ю. Мацкевич, С. Пащенко та ін.; загальні засади організації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів – А. Капська, Л. Міщик, В. Поліщук, Є. Холостова та ін.; професійно значущі для майбутніх соціальних педагогів особистісні якості досліджують М. Галагузова, В. Гриньова, М. Мудрик та ін.

Проблеми протиправної поведінки присвячені праці А. Скрипника, Дж. Локка, С. Анісімова, Ж. Сартра.

Відповідно до положень Концепції педагогічної освіти фахова підготовка передбачає вироблення практичних умінь і навичок, необхідних студенту для здійснення майбутньої професійної діяльності [8, с. 2-3].

У дослідженні Л. Артюшкіної визначається, що в системі традиційної моделі професійної підготовки соціальних педагогів типовою є проблема, коли студенти добре оволодіваючи набором теоретичних знань, мають значні труднощі в процесі вирішення конкретних професійних завдань, зокрема щодо здійснення профілактичної роботи серед учнів старших класів [1, с. 79].

Отже, дослідження проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи з попередження правопорушень учнів відповідає потребам сучасного навчального процесу вищого навчального закладу.

Мета статті - визначення особливостей професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення профілактики правопорушень учнів старшої школи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз соціально-педагогічної літератури [2; 4; 6; 7] дозволив виявити, що готовність розглядається як результат діяльності вищого навчального закладу, як своєрідне професійне новоутворення, що характеризує новий тип особистості соціального педагога в умовах правової держави. Зокрема В. Поліщук розглядає готовність до роботи як «прояв професійної компетентності майбутнього соціального педагога, яка є

своєрідним синтезом професійних знань, індивідуального стилю професійної діяльності, творчого підходу до діяльності, педагогічної рефлексії» [7, с. 79].

Поняття процесу, який приводить до готовності, тобто поняття «підготовка» трактується у великому тлумачному словнику як запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання чи практичної діяльності. Результатом цього процесу стає готовність або підготовленість [9, с. 26].

Поняття «підготовка» та «готовність» як процес і результат є досить близькими та взаємозумовленими, оскільки «підготовка до професії – це не що інше, як формування готовності до неї» [9, с. 46].

З позиції тлумачення готовності до здійснення професійної діяльності як стану особистості І. Ковчина зазначає, що «готовність визначається внутрішнім настроєм на певну поведінку, установкою на активні та доцільні дії в роботі». У цьому ракурсі структуру поняття готовності до професійної діяльності становлять пізнавальний, емоційний, мотиваційний та вольовий компоненти [5, с. 92].

Таким чином, професійна підготовка – це система організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, загальних і професійних знань, умінь, навичок і професійної готовності. У структурі готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи з попередження правопорушень старшокласників можна виділити когнітивний, операційний, мотиваційний і рефлексивний компоненти.

Досліджуючи кваліфікаційну характеристику соціального педагога, визначено основні функції соціально-педагогічної діяльності. Зокрема профілактична функція має на меті виявлення, обмеження асоціальних явищ, причин соціальної дезадаптації і запобігання їм, забезпечення умов для формування соціально позитивної спрямованості особистості. Характеризуючи цю функцію, А. Капська подає перелік знань та умінь, якими повинен володіти майбутній соціальний педагог: «...фахівець повинен знати: причини та форми прояву девіантної поведінки підлітків; зміст та форми соціально-профілактичної роботи; наслідки впливу шкідливих звичок та асоціальних форм поведінки на здоров'я та життєдіяльність особистості» [9, с. 31].

Зв'язок теорії та практики повинен забезпечуватися таким чином, що вивчення практично всіх найважливіших навчальних дисциплін повинно завершуватися відповідними видами практик. При визначенні місця практики бажано враховувати побажання студентів, бо науковою концепцією підготовки майбутніх соціальних педагогів є ідея практично зорієнтованого навчання.

Аналізуючи особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики правопорушень серед учнів старшої школи, ми виходимо з того, що майбутні спеціалісти повинні під час навчання не тільки опанувати теоретичні засади, але й уже під час проходження різноманітних видів соціально-педагогічних практик втілювати в життя окремі елементи практичної профілактичної роботи. Операційний компонент готовності до здійснення профілактичної діяльності повинен бути присутній під час усього процесу навчання. У процесі профілактичної роботи соціальний педагог має особливу

увагу звертати на такі моменти діяльності: виявляти фактори, які можуть впливати на порушення поведінки і розробити комплекс заходів щодо їх усунення; забезпечувати консультації з питань правової освіти; залучати до позашкільної діяльності учнів; організовувати просвітницьку діяльність для батьків; сприяти, у разі потреби, у вирішенні матеріальних проблем (надання матеріальної допомоги); при вирішенні питань використовувати виключно індивідуальний підхід.

Також під час навчання необхідно залучати студентів до подій, які безпосередньо пов'язані з діяльністю соціальних педагогів: залучання на засадах слухачів до вебінарів, до нарад або до методичних об'єднань соціальних педагогів, бо саме там народжується теоретичне підґрунтя майбутніх профілактичних заходів. Приймати участь у проведенні спільних заходів школи зі службою у справах дітей, центром соціальних служб, лікарем-наркологом, сектором ювенальної превенції або будь-якою іншою організацією. Така практична діяльність надасть міцне підґрунтя для формування операційної, рефлексивної та мотиваційної складових готовності соціального педагога до здійснення профілактичної роботи з дітьми.

Висновки. Аналіз особливостей підготовки соціальних педагогів дав змогу виявити суперечності в системі підготовки майбутніх фахівців та показати необхідність цілеспрямованого впливу на формування практичних навичок у готовності майбутнього соціального педагога до здійснення профілактичної діяльності з попередження правопорушень старшокласників.

Список використаних джерел

1. Артющкіна Л. М. Соціальний педагог школи: теорія і практика роботи / Л. М. Артющкіна – Суми : Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка, 2004. – 124 с.
2. Безпалько О. В. Напрями та функції професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі / О. В. Безпалько. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://psih.kiev.ua>
3. Голіна В. В. Кримінологічна характеристика і попередження злочинності неповнолітніх / В. В. Голіна // Питання боротьби зі злочинністю: Збірник наукових праць. – Харків : Право, 2004.-№8. – С. 71-74.
4. Иванова Л. К. Гуманистические ценностные основы социально-педагогической деятельности: учебное пособие/ Иванова Любовь Константиновна. – Тамбов : Изд-во Тамб. ун-та, 2002. – 79 с.
5. Ковчина І. М. Підготовка соціальних педагогів до соціально-правової роботи : монографія/ І. М. Ковчина. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 538 с.
6. Краснова Н. П. Методика роботи соціального педагога/ Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ, 2002. – 111 с.
7. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. «теорія і методика професійної освіти» / Поліщук Віра Аркадіївна. – Тернопіль, 2006 – 454 с.

8. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року, №347/20002.

9. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І. Д. Звереві]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Панченко Г. Г. Особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності з профілактики правопорушень старшокласників.

У статті розглядаються особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності з профілактики правопорушень старшокласників, розкрито сутність і зміст готовності соціальних педагогів до профілактичної діяльності. Обґрунтована необхідність додаткової цілеспрямованої роботи з розвитку практичних навичок готовності соціального педагога до профілактики правопорушень старшокласників.

Ключові слова: соціальний педагог, підготовка соціального педагога, правопорушення, профілактика правопорушень.

Panchenko G. G. Peculiarities of training future social pedagogues in activities aimed at crime prevention of senior pupils.

The author analyzes the problem of training future social pedagogues to activities aimed at crime prevention of senior pupils; the sense of readiness of social pedagogues for crime prevention activity is revealed. The necessity of additional targeted work on the development practical skills of readiness future social pedagogues for the activities aimed at crime prevention of senior pupils is substantiated.

Keywords: social pedagogues, training, crime prevention, senior pupils.

УДК [378.14:37.013.42]:373.66

Пашенко А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІЗ СІМЕЙ «ГРУПИ СОЦІАЛЬНОГО РИЗИКУ» ДО УМОВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються сьогодні в нашому суспільстві, зумовили загострення проблеми допомоги дітям із сімей «групи соціального ризику». Першочерговим завданням соціально-педагогічної діяльності стає оптимізація процесу соціалізації дітей із сімей «групи соціального ризику», їх адаптації до освітніх і виховних інститутів.

Процес соціально-педагогічної адаптації першокласників із сімей «групи соціального ризику» до навчання у загальноосвітньому навчальному закладі – важливий аспект становлення дитини в якості суб'єкта навчальної діяльності. По-перше, тому, що в ході адаптації до навчання у загальноосвітньому навчальному закладі дитина отримує орієнтацію в системі поведінки як в